

Des Monk*

Avointen ja etäkäyttöisten opintomateriaalien kehittäminen:

menettelytapoihin liittyviä kysymyksiä Englannissa ja Suomessa

Des Monk, Avointen ja etäkäyttöisten opintomateriaalien kehittäminen [Developing open/distance learning materials: some policy issues in the UK and Finland] *Informaatiotutkimus* 21 (2), 51-56.

This paper considers the growing use of open/distance learning materials as a response to competitive pressures, represented by the increasingly global nature of the market for many goods and services. The study is a comparative one and features data collected from a research project featuring Finland and the UK. The vital role of universities is considered as a means of supplying post-graduate materials in this context. The empirical data comes from a longitudinal study concerned with the Information and Technological Communications (ITC) training given to public librarians. In both countries, public libraries were perceived as places where members of the public could be shown how to use the relevant technology to retrieve information, and help them to be enabled to pursue lifelong learning. In conclusion, we can say that open/distance learning is likely to grow at a rapid pace around the world, but significant problems remain.

*Address: Des Monk, Department of International Business & Accounting, University of Central Lancashire Preston, Lancashire, UK, PR1 2 HE
Email: dmonk@uclan.ac.uk*

Johdanto

Yli kymmenen vuotta sitten taloustieteilijä Finegold esitti, että Isossa-Britanniassa vallitsee alhainen taitotaso/alhainen palkkataso tasapaino-tila (Finegold and Soskice 1990). Keskeinen väite tässä on, että kolme taloudellista toimijaa - hallitus, työnantajat ja työntekijät - voisivat maksaa ylimääräisestä koulutuksesta, mutta niillä kaikilla on hyviä syitä olla tekemättä sitä. Niinpä onkin totta, että vertailtaessa Ison-Britannian keskituloa monien EU-maiden kanssa, mukaanlukien Suomi, Iso-Britannia jää vertailussa toiseksi. Esimerkiksi vuonna 1997 keskitulo Englannissa oli \$ 21, 683 kun se Suomessa oli \$ 22,851 (Confederation of Finnish Industry and Employers 1997). Niinpä

onkin esitetty, että Iso-Britannia on osa EU:n "kolmatta maailmaa" ("blue banana") eli niitä EU-maantieteellisesti perifeerisiä maita, kuten Irlanti, Portugali, Espanja ja Kreikka, joilla kaikilla on matala tulotaso ja matala tuottavuus (Rhodes 1992). Tämän vastakohtana Suomen voi katsoa kuuluvan "kehittyneisiin maihin" ("golden triangle"), joissa tuottavuus ja palkkataso on suhteellisen korkea.

Viime aikoina Finegold (1999) on ehdottanut, että Ison-Britannian tulisi keskittyä kehittämään korkean tason osaamiseen liittyvää teollisuutta, jonka avulla brittiläistä talouskasvua voitaisiin "potkaista käyntiin" (vrt. Nokian rooli Suomessa). Hänen mielipidettään korkeasti koulutetusta työvoimasta korostaa myös Doltonin (1992) väite siitä, että tällaisella työvoimalla on positiivisesti "epäsuhtainen" vaikutus talouselämään.

---

*Suomennos Jarmo Saarti

Toiset kirjoittajat (esim. Shackleton 1992) väittävät puolestaan, että Ison-Britannian ongelma ei ole korkeakoulututkintoja suorittaneiden vähyys vaan pikemminkin keskiasteen ammattitaitoisen työvoiman puute (vrt. Saksan meister-pätevyys). Hän väittää, että verrattaessa Ison-Britannian tilannetta muihin EU-maihin akateemisen loppututkinnon suorittaneiden osalta, käy selville, ettei tämä ole selityksenä elintasoissa oleville eroavaisuuksille. Shackletonin mukaan vuonna 1992 Irossa-Britanniassa 17 % 18-19 -vuotiaista oli yliopisto-opiskelijoita, joka on suunnilleen samalla tasolla muiden eurooppalaisten maiden kanssa samaan aikaan (esimerkiksi Ranskassa vastaava luku oli 12 %). Tällä hetkellä 35 % tästä ikäryhmästä opiskelee yliopistoissa (Roff 2001). Pääministerin (Tony Blair) tavoitteena on, että puolen (50 %) ikäluokasta tulisi aloittaa opiskelu yliopistossa tämän vuosikymmenen loppuun mennessä.

Elinikäinen oppiminen

Huolimatta siitä, mitä konkreettisia tavoitteita loppututkinnoille annetaan jatkossa, huomiota on (viimeisimmän vuosikymmenen aikana) käännetty entistä enemmän elinikäistä oppimista ja sen tärkeyttä kohti. Tällä tarkoitetaan ihmisten taitojen ja osaamisen jatkuvaa ylläpitämistä. Usein onkin esitetty analogia investoinnista välineisiin ja investoinnissa koulutukseen (education and training) välillä. Molemmissa tapauksissa alkupään investoinnin tuotot häviävät vähitellen kun investoinnin kohde vanhenee tai muuttuu käyttökelvottomaksi. Tämän vuoksi jopa loppututkinnon suorittaneet tai ammattitaitoiset työntekijät tarvitsevat jatkuvaa taitojen päivittämistä, jotta pystyisivät vastaamaan nopeasti muuttuvan teknologian ja kansainvälisen kilpailun aiheuttamiin haasteisiin (Storey 1992).

Tässä on mielenkiintoisinta se yksimielisyys, joka esiintyy ympäri maailmaa. Esimerkiksi australialainen tutkija Candy (2000) esittää, että hallitukset niin Australiassa kuin ympäri maailmaa haluavat kuluttaa enemmän korkeakoulutukseen, jotta varmistuttaisiin siitä, että loppututkinnon suorittaneet eivät jäisi työttömiksi ja jotta heillä olisi tarvittavat taidot myytäviksi työmarkkinoilla. Sen lisäksi opittujen opiskelumenetelmien tulee olla sellaisia, että opiskelijat saavat valmiudet jatkuvaan (tai elinikäiseen) oppimiseen. Ison Britannian Library Information Commission (LIC 1998)

keräsi näyttöä 14 maasta (mukaan lukien Suomi) tähän liittyen ja huomasi, että niiden kaikkien hallitukset olivat valmiita investoimaan merkittäviä julkisia määrärahoja projekteihin, joilla on tarkoitus edistää elinikäistä oppimista tukevien materiaalien ja taitojen luomista. Toisin sanoen, nämä hallitukset eivät halunneet jättää vapaiden markkinoiden varaan pakollisen koulutuksen jälkeisten, modernin työelämän vaatimien taitojen kouluttamista. Tämä väite on vastakkainen yhdysvaltalaisen taloustieteilijän Beckerin kanssa (1962), joka esitti, että yksityiset markkinavoimat tuottavat riittävästi koulutusta yleisiä, ja kullekin yritykselle erityisiä, taitoja varten.

Ehkä eräs tapa ratkaista nämä erilaiset näkökannat on myöntää, että markkinat saattavat yksin toimissaan tuottaa tarpeelliset taidot tietyille palkkatasolle tai tietyille tuotannon tyyppille. Ongelmaksi jääkin (kuten Economist-lehdessä esitettiin vuonna 1992) se, että hallitukset ympäri maailmaa haluavat varmistaa sen, että koko heidän työvoimansa pystyy kilpailemaan muiden maiden kanssa haluttaessa säilyä vetovoimaisena kansainvälisessä kilpailussa korkeaa tuottoa tuottavasta työstä.

Informaatiokuilu

Eräs ongelma tässä on, että ne maat, joiden kansalaisilla on jo verrattain korkea osaamisen taso, omaavat liian vahvan kilpailuedun heikompiin maihin nähden. Jos ajatellaan vaikkapa informaatiokuilua, erityisesti informaatioteknologian aiheuttamaa, niin voimme huomata, että ympäri maailmaa on olemassa riski, että osa väestöstä (nk. sosiaalisesti syrjäytyneet) on ikuisesti tuomittu toimimaan halvan palkkatason töissä (tai työttömänä). Heidän taloudellisen-sosiaalisen asemansa ja tarvittavien taitojen puute aiheuttaa sen, että näiden perheiden on vaikeaa saavuttaa tarvittavat tietokoneen käyttö- tai informaatiolukutaidot. Taas on hyvin yleistä, että tähän ongelmaan viitataan kirjoituksissa ympäri maailmaa, mutta ainakin toistaiseksi näyttää siltä, että digitaalisen kahtiajakautumisen ongelman ratkaisemiseksi on esitetty hyvin rajoitettu määrä toimintatapavaihtoehtoja (ks. Brevik 2000, joka käsittelee ongelmaa amerikkalaisesta näkökulmasta ja Finnish Ministry of Education 1997, jossa on myös käsitelty ongelmaa).

Kun otetaan huomioon aikaisemmin esitetty erilaisuus Suomen ja Ison-Britannian tulotasoissa,

ei ehkä ole yllättävää, että Suomi on enemmän “verkottunut” kuin Iso-Britannia. Ison-Britannian Department for Education and Employmentin mukaan (2001), vuosina 1999–2000 Suomessa 50 %:lla väestöstä oli oma Internet-yhteys kun sama luku oli Isossa-Britanniassa 40 %. Tietystikin tuosta ajasta voidaan olettaa prosenttiosuuden molemmissa maissa kasvaneen, mutta olennaisinta on tässä huomata tuo merkittävä ero lähtötilanteesta. Tämä puolestaan tarkoittaa, että Suomessa on parempi lähtökohta, kun ajatellaan avointen/etäkäyttöisten oppimateriaalien saavutettavuutta.

Mikä rooli korkeakoulutusta antavilla instituutioilla on tässä yhteydessä?

Iso-Britannia ei ole tietenkään yksin suunnitelmiansa (ja halunsa) kanssa siinä, että yliopiston aloittavien nuorten opiskelijoiden osuus kasvaa. Lisäksi muutkin maat ovat huomanneet, että entistä suurempi osa julkisista varoista kuluu korkeimman koulutuksen järjestämiseen. Woodhall (1992) on käsitellyt ongelmaa, joka Aasian nousevilla talouksilla on ollut juuri tähän liittyen. Kuten Woodhall oikein ennusti, suuri joukko kansantalouksia (mukaan luettuna Iso-Britannia) laajentaisi korkeimman opetuksen määrää mutta samalla vähentäisi suhteellista osuutta julkisesta rahoituksesta. Tähän liittyy tasa-arvonäkökohta, koska tärkeimmät hyödynsaajat tässä ovat valmistuvat opiskelijat ja näin ollen heidän ajatellaan maksavan vähintäänkin merkittävä osa kustannuksista, joita heidän kouluttamisestaan aiheutuu (joko välittömästi tai valmistumisen jälkeen). Woodhallin kirjoituksen jälkeen Isossa Britanniassa onkin siirretty merkittävä osuus opiskelun kustannuksista suoraan opiskelijoille (tai heidän perheilleen). Englantilaisten opiskelijoiden oletetaan nykyisin maksavan 1000:n punnan summa koulutuksestaan vuosittain (joka on noin 20 % kokonaisvuosikustannuksista); tähän on tehty poikkeuksia köyhien opiskelijoiden kohdalla. Tässä mielessä Englannissa on päinvastainen kanta muihin EU-maihin verrattuna. Isossa-Britanniassa on vallalla yhdysvaltalainen malli korkeakoulutuksen kustannusten kattamisesta, ja ainakin toistaiseksi suomalaiset yliopisto-opiskelijat ovat säästyneet lukukausimaksuilta.

Korkeakoulutuksen volyymin kasvaessa on asetettu suuria odotuksia avointen ja etäkäyttöisten

opetusmateriaalien hyödyntämisessä opetuksessa ja osaaminen jakelussa. Tämän vuoksi voi olettaa, että opiskelijat tulevat jatkossa entistä enemmän osallistumaan opiskelusta syntyvien kulujen kattamiseen yliopistoissaan ja niin ollen opiskelijoiden työssäkäynti lukukausien aikana todennäköisesti kasvaa, jotta he voisivat välttyä velkaantumiselta opintojensa aikana. Central Lancashiren yliopiston vararehtori (Alan Roff) olettaa, että yliopiston opiskelijamäärä kasvaa kymmenessä vuodessa nykyisestä 25,000 opiskelijasta 50,000 opiskelijaan (Roff 2001). Kuitenkin hän tarkentaa tätä siten, että suurin osa kasvusta tulee tapahtumaan ei-kokopäiväisten opiskelijoiden osalla. Tällä hetkellä yliopistossa on noin 11,000 kokopäiväistä perusopintoja suorittavaa opiskelijaa ja tämän odotetaan kasvavan kymmenen seuraavan vuoden aikana noin 14,000/15,000:een opiskelijaan. Olennaista tässä onkin huomata, että jo nyt 70 % perustutkintoa suorittavista opiskelijoista käyvät viikoittain 16 tuntia (tai enemmän) palkkatöissä. Tästä on seurausena, että opettajiin kohdistuu suuri paine muuttaa opetustapojaan ja Roffin mukaan verkkokurssit tulevat muodostamaan kasvavan osan kurssitarjonnasta.

Jatko-opiskelijamarkkinat

Roffin mukaan lisäksi suurin osa University of Central Lancashiren opetuksen kasvusta tulee tapahtumaan tutkinnonjälkeisessä opetuksessa, erityisesti jatkuvaan ammattitaidon ylläpitämiseen liittyvässä koulutuksessa osa-aikaisille opiskelijoille. Tässä mielessä University of Central Lancashire näyttää seuraavaan muualla tapahtuvaa kehitystä. Niinpä yliopisto veloittaa 3500 puntaa etäopetuspaketista, joka on tarkoitettu henkilöstöjohtajille, jotka haluavat tulla Institute of Personnel Developmentin virallisesti hyväksytyiksi jäseniksi. Perinteisesti tämä osaamistaso on vaatinut kokeneelta johtajalta 18 kuukauden opiskelun. Eräs walesilainen yliopisto veloittaa 1200 puntaa/vuosi etäopetuksena suoritettavasta maisterin tutkintoon tähtäävästä kirjasto- ja informaatioalan johtamiskoulutuksesta; normaalisti koulutukseen kuluu 3 vuotta. Eräs skottilainen yliopisto puolestaan veloittaa 3000 puntaa/vuosi omasta MBA etäopiskeluohjelmastaan, jonka suorittaminen kestää tyypillisesti kaksi vuotta. (Kurssien hintoja koskeva informaatio on saatu sähköpostitse vuoden 2001 aikana.)

Vastaavasti kuin Britanniassa on Etelä-Afrikassa on vallalla näkemys, että tutkinnon jälkeisen opetuksen etä/avoinopetusmateriaalimarkkinat ovat suuremmat kuin tutkintoon johtavassa koulutuksessa (University of Pretoria 2001). Tästä voidaan tehdä joitakin johtopäätöksiä yliopistojen henkilöstön kehittämisen tärkeydestä. Pretorian yliopiston mukaan onkin tehtävä johtopäätöksiä siitä, että e-oppimisen ja siinä tarvittavien oppimisympäristöjen hallitseminen vaatii merkittävää työntekijöiden osaamisesurssien kehittämistä, erityisesti tutkija- ja opetushenkilöstön kohdalla. Niinpä myös kirjoittajan laitoksella, Prestonin Kansainvälisen liiketalouden ja laskentatoimen laitoksella, on asetettu tavoitteeksi vähintään yhden verkko-kurssin laatiminen vuoden 2003 loppuun mennessä. Lisäksi henkilöstön oletetaan osallistuvan WebCT-kursseille, jotta henkilöstä voisi saavuttaa oppimateriaalin laatimisessa vaadittavat taidot.

Joitakin ongelmia yliopiston näkökulmasta

Vaikkakin koko Central Lancashiren yliopistossa on otettu se kanta, että yliopiston tulee siirtyä käyttämään WebCT-ohjelmistoa seuraavan viiden vuoden kuluessa, voidaan tätä tavoitetta ja sen toteutettavuutta (ennemminkin kuin toivottavuutta) kohtaan esittää vakavia epäilyjä. Käytännössä jo pilotti-kursseja laatineet henkilöt ovat törmänneet lukuisiin ongelmiin. Eräs mielenkiintoinen esimerkki on hoitotieteen laitos, jossa testattiin kokeiluprosjektissa vuosina 2000-2001 kurssia, jolle osallistui myös 20 opiskelijaa Jyväskylän ammattikorkeakoulusta ja 8 opiskelijaa Pohjois-Savon ammattikorkeakoulusta. Tutkimusmenetelmäkurssin toisena johtajana oli suomalainen opettaja ja toisena tutorina toimi henkilö Central Lancashiren yliopistosta. Prestonilaisen opettajan palautteesta voi vetää sen johtopäätöksen, että kurssin pitämisessä oli useita logistisia ongelmia. Esimerkiksi materiaalin siirtäminen verkkoon oli aikaavievää. Lisäksi yliopiston tekniset resurssit voitiin asettaa kyseenalaiseksi, mm. palvelintietokoneet ja niiden riittävyys sellaisessa tilanteessa, jossa opetusmateriaalia ja opiskelua suoritetaan jatkuvasti ja laajamittaisesti. Pedagogisesti erään ongelman muodosti opiskelijoille annettavan palautteen hitaus verrattuna kasvotusten annettavaan opetukseen. Lisäksi opiskelijoiden käyttäytyminen oli verkkoympäristössä usein

epäkohteliaampaa kuin perinteisessä luokkaympäristössä, koska ohjaajalla ei ollut katsekontaktia opiskelijoiden kanssa (Haydon & Heikkilä 2001).

Mikä on kirjastonhoitajien rooli tässä yhteydessä?

On selvää, että sellaiset maat, kuten USA, Iso-Britannia ja Suomi, kaikki korostavat yleisten kirjastojen elintärkeää roolia tässä yhteydessä (USA Department of Commerce 1999; LIC 1998; Finnish Ministry for Education 1998). Niinpä yleisten kirjastojen roolina ei ole enää pelkkä perinteisillä välineillä jaeltuun informaatioon liittyvien palveluiden tuottaminen (vrt. esim. painetut kirjat/lehdet) vaan myös digitaalisessa muodossa tallennetun ja jaellun informaation jakelu ja käytön ohjaaminen. Kuitenkin tämä kehitys on riippuvainen siitä, että henkilökunta on saanut riittävän koulutuksen.

Näyttää siltä, että suurin osa yleisen kirjaston henkilökunnasta (Suomessa ja Isossa-Britanniassa) on saanut informaatio- ja viestintäteknologiaan liittyvää koulutusta viimeisten kahden vuoden aikana. Tässä kannattaa mainita, että tähän liittyvä kirjastoja vertaileva tutkimus on aloitettu vuonna 1999, jonka alussa tutkimuksessa oli mukana 40 kirjastotyöntekijää Kajaanista ja Lancashiresta; brittiläisessä otoksessa kaikki 20 olivat yleisen kirjaston työntekijöitä, kun taas Kajaanissa 15 oli töissä kaupunginkirjastossa ja 5 ammattikorkeakoulun kirjastossa. Tutkimuksen ensimmäisessä vaiheessa, vuosina 1999 ja 2000, huomattiin, että kaikki mukana olevat henkilöt olivat saaneet jonkinasteista atk-koulutusta, poikkeuksena yksi henkilö Suomessa. Tosin poikkeuksen muodostanut henkilö ei missään nimessä ollut tietokonelukutaidoton, koska oli vastavalmistunut alan opiskelija, joka työskenteli määräaikaissa työsuhteessa ammattikorkeakoulussa (Monk 2001).

Kuitenkin tutkimuksen toisessa vaiheessa ilmeni, että kolmasosa vielä tuolloin näissä kirjastossa työskentelevissä (13/38 yhteenlaskettuna molemmista maista) ei omistanut tietokonetta. Tästä tietenkin seuraa se, ettei tämä osa henkilöstöstä voi henkilökohtaisesti käyttää verkko-opetusmateriaaleja, jotka ovat riippuvia etäkäyttöisyyden teknologioista, mm. verkko-opetusympäristöistä, sähköpostista ja mahdollisesti lisäksi vaadittavasta tallennuslevykkeiden (esim. CD-rom) käytöstä.

Tässä on merkillepantavaa se, että tämä, jos mikä ihmisryhmä on oivaltanut informaation tärkeyden (ja voiman) ja silti merkittävä osa heistä ei omistanut omaa henkilökohtaista tietokonetta.

Kolmas tämän tutkimuksen löydös koskee eroa, jota LIC kutsuu professionaalien ja suorittavan työntekijöiden eroksi. Ammattityöntekijät (professional staff) muodostaa neljänneksen 27,000 työntekijästä brittiläisissä yleisissä kirjastoissa (LIC 1998); he ovat virassa olevia kirjastonhoitajia ja he ovat yleensä suorittaneet alan tutkinnon. Kuitenkin 75 % kirjastojen työntekijöistä ei ole kirjastonhoitajia, heidän tyypilliset työtehtävät liittyvät aineiston järjestämiseen ja palvelutiskissä toimimiseen eikä heidän työtehtäviinsä juurikaan kuulu tietopalvelu. On mielenkiintoista, että LIC (1998) on esittänyt, että kaiken henkilökunnan, (jopa vain lauantai-päivystystä tekevien) tulisi suorittaa standardin mukainen tietokoneen ajokortti (European Computer Driving Licence - ECDL) vuoden 2002 loppuun mennessä (LIC 1998). Tällä hetkellä näyttää siltä, että tavoite on liian optimistinen. Vuoden 2001 lopussa suurin osa (13/19) Lancashiren kirjaston henkilökunnasta, jotka olivat mukana tutkimuksen otoksessa, ei ollut suorittanut kaikkia tähän liittyviä opintoja koulutuksen alkuperäisessä aikataulussa, joka läheni loppuaan.

Vaikkakin yhtä lukuunottamatta muu henkilökunta osallistui ainakin joillekin atk-kursseille kahden ensimmäisen vuoden aikana edellä mainituissa tutkimuksissa, oli opetuksen tasossa huomattavissa selviä eroja. Suorittava porras molemmissa maissa osallistui useimmiten lyhyille, 1-2-päivän yleisille kursseille. Tämän vastakohtana molemmissa maissa akateemisen koulutuksen omaava henkilökunta oli valmis käyttämään omaa aikaansa osallistuakseen tutkintoon tai akkreditoituun pätevyyyden johtaville kursseille. Vuonna 2001, tutkimuksen toisen vuoden lopussa, 3 henkilöä 18:sta työntekijästä suomalaisissa kirjastoissa osallistui tieto- ja viestintäteknikan kursseille ja heille oli lisäksi tyypillistä se, että opiskelu tähtäsi jonkinlaiseen kokonaisuuteen (esim. tutkintoon kuuluvaan arvosanaan tai PD-kurssin osioon). Isossa-Britanniassa 3 akateemisen koulutuksen omaava henkilö opiskeli omalla ajallaan tieto- ja viestintäteknikan kursseilla, joskin nämä olivat hieman alemmantasoisia kuin Suomen kurssit. Lisättäköön vielä, että yksi akateemisen koulutuksen omaava henkilö oli suorittanut tänä aikana tietokoneen ajokorttitutkinnon (ECDL), joka on

tavoitteena kaikilla kirjastotyöntekijöillä Isossa-Britanniassa.

Päätäntö

Isossa-Britanniassa on esitetty arvio, että avoin yliopisto-opiskelu on kasvanut siellä noin 20 %:n vuosivauhtia 1980-luvun loppupuolelta lähtien (Littlefield 1994). On varmaa, että avoin/etäopiskelu tulee tämän vuosikymmenen ajan olemaan yhä suuremmassa merkityksessä opiskelijoille, työntekijöille ja korkeakoulutusta antaville laitoksille. Etenkin tämä näkyy tutkinnon jälkeisessä (post-graduate) ja ammattitaitojen kehittämiseen tähtäävässä opiskelussa.

Kuitenkin sekä Suomessa että Isossa-Britanniassa voidaan katsoa jonkinlaisen kuilun olevan olemassa niiden välillä, jotka hallitsevat digitaalisessa ympäristössä toimimisen ja niiden, jotka eivät hallitse sitä. Tämän ongelman ratkaiseminen ja siinä käytännössä tarvittavat menettelytavat vaativat selvästi jatkokeskusteluja. Lisäksi on selvää, että yleisillä kirjastoilla on merkittävä rooli tässä, kuten edellä mainituissa maissa ja Yhdysvalloissa on jo todettukin (LIC 1998; USA Department of Commerce 1999). Koska on kuitenkin niin, että kaikki kansalaiset eivät käytä yleistä kirjastoa edellä mainituissa maissa, tulee olla varovainen sen suhteen, mitkä ovat kirjastojen tosiasialliset mahdollisuudet yksin hoitaa tämän kuilun umpeenkuominen. LIC:n mukaan (1998) 57 % briteistä oli yleisen kirjaston käyttäjinä. Erään arvion mukaan (kirjastonhoitajan haastattelu Kajaanin kaupunginkirjastossa joulukuussa 2001) vastaava osuus Suomessa on noin 50 %. Toisin päin sanottuna, molemmissa maissa yleiset kirjastot eivät tavoita todennäköisesti noin puolta väestöstä, koska he eivät käytä kirjastoja.

Ison-Britannian Department for Education and Employment'in mielestä Suomen tapauksessa on enemmän syytä olla optimistinen kuin Isossa-Britanniassa. Heidän kommenttinsa Euroopan Unionin muuttamiseen osaamiseen pohjautuvaksi taloudeksi, joka tukeutuu paljolti elinikäiseen opiskeluun oli seuraava (DfEE 2001, 3):

“Information and Communications Technology (ITC), innovation and research, and human capital were key factors affecting member States' transition to a knowledge based economy. Denmark, Finland and Sweden appeared to be the most advanced in this transition.....”

Hyväksytty julkaistavaksi 30.4.2002.

Lähteet

- Becker, G. (1962). Investment in human capital: A theoretical approach. *Journal of Political Economy*, LXX, 5(2), 9-49.
- Breivik, P. (2000). Information literacy and lifelong learning: The magical partnership. Teoksessa K. Appleton, C. Macpherson and D. Orr (eds) *Selected Papers: Lifelong Learning Conference*. Central Queensland University, Yeppoon, Australia.
- Candy, P. (2000). Learning and earning: Graduate skills for an uncertain future. Teoksessa K. Appleton, C. Macpherson and D. Orr (eds) *Selected Papers: Lifelong Learning Conference*. Central Queensland University, Yeppoon, Australia.
- Confederation of Finnish Industry and Employers (1997). *Facts About the Finnish Economy*. CHFIE, Helsinki
- Department for Education and Employment (2001). *Skills and Enterprise Briefing*. Issue 1, February.
- Dolton, P. (1992). *The Graduate Labour Market*. Paper presented to ERSC seminar, London, January.
- Economist (1992). A survey of education. *Special supplement*, 21:st November.
- Finegold, D. and Soskice, D. (1990). The failure of training in Britain: analysis and prescription. Teoksessa G. Esland (ed) *Education, Training and Development*. Addison Wesley, London.
- Finegold, D. (1999). Creating self-sustaining high skill ecosystems. *Oxford Review of Economic Policy* 15(1), 60-81.
- Finnish Ministry for Education (1997) *Summary of the Report of the Lifelong Learning Committee*. Finnish Ministry for Education, Helsinki.
- Hayden, M. and Heikkilä, J. (2001). *Distance Learning Online with WebCT*. Internal paper presented by Health Faculty, University of Central Lancashire, Preston.
- Library Information Commission (LIC) (1997). *The New Library Network*. LIC, London.
- Library Information Commission (LIC) (1998). *Building the New Library Network*. LIC, London.
- Littlefield, D. (1994). Open learning by PC or paper. *Personnel Management*, September, 55-58
- Monk, D. (2001). Delivery of IT skills: a tale of two countries. *Hallinnon Tutkimus*, 3, 312-319.
- Rhodes, M. (1992). The future of the social Dimension: labour market regulation in post 1992 Europe. *Journal of Common Market Studies*, 30(1): 23-51
- Roff, A. (2001). *Academic Strategy*. Paper presented to Learning, Teaching and Research Development Week, Preston, May.
- Shackleton, J. (1992). *Training too Much?* Institute of Economic Affairs, London.
- Storey, J. (1992) *HRM in action: the truth is out at last*. *Personnel Management*, April, 28-31.
- University of Pretoria (2001). *TLE's Proposed Action Plan with Regards to the National Plan on Higher Education*. Internal paper presented by Department of Telematic Learning and Educational Innovation, Pretoria, South Africa.
- US Department of Commerce (1999). *Falling Through the Net: Defining the Digital Divide*. A Report of the Telecommunications and Information Technology Gap in America, Department of Commerce, Washington, USA. (Digitaalinen versio: <http://www.doc.gov/ntiahome/fttn99/contents.html>)
- Woodhall, M. (1992). *Recent Trends in the Finance of Higher Education: Comparison Between African, Asian and OECD Countries*. Paper presented to ESRC seminar, London, May .